

זמני השבת בפינסק:

הדלקת נרות: 21:09

מנחה ע"ש: 21:15

שחרית: 9:30

מנחה: 21:00

יציאת השבת: 22:36

השבת בפינסק

יוצא לאור ע"י תלמידי ישיבת "פאר ישראל" פינסק, בלרוס

פניני הפרשה

הרב משה גרילק

"ויקצף משה..." (במדבר לא, יד)

משה זעם, ומעולם לא היה זעם כה מוצדק כזעם זה. משה קצף ואף נתן ביטוי פומבי, לעיני העם, לרוגזו הגדול. ובכל זאת, למרות שהצדק התייצב לימין קצפו – נענש. אף כי חייב היה לומר את שאמר, שילם מחיר כבד. כבד מאד לאדם ברום מעלתו. מתי זה קרה?

כשיצא לקבל את פני לוחמי, השבים משדה הקרב. הם שבו ממלחמת הנקם, שערכו בפקודתו נגד המדיינים. להפתעתו הלא נעימה גילה, שבצבא ישראל הפר את רוח פקודת המבצע. ובעת הפשיטה על מעוזי המדיינים ועריהם, הרגו הלוחמים רק את "כל זכר" (במדבר לא, ז). ואילו את הנשים הותירו בחיים, אם כי נטלון בשבי. וכך נאמר:

"וישבו... את נשי מדין ואת טפם" (שם, ט).

ואז, למראה גדודי הנשים השבויות, לכאורה, לא שלט משה ברוחו:

"ויקצוף משה... ויאמר אליהם משה: החייתם כל נקבה? הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על גבר פעור ותהי המגפה בעדת ה' " (שם, ט).

"מה עשיתם", הטיח משה בפני חייליו בכל חוס לבו הדואב, "הלא אם במלחמה זו החייתם את הנשים, בגדתם במטרה העיקרית של המאבק. האם שכחתם, שהפעם יצאתם לקרב לא כדי להגן על בתיכם, כי אם כדי לנקום במדיינים, שכמעט והמיטו עליכם שאוה רוחנית? האם אינכם זוכרים, ששואה כזאת גוררת מעצם טבעה חורבן פיזי, ממש? מלחמתכם חייבת היתה להיות מלחמת "אין ברירה" רוחנית. מלחמה, שמטרתה לאחות את הרקמה העדינה של הצניעות, שנפרמה בלבכם. אותה רקמה שהאויב פרס אותה על ידי הפקרת בנותיו ונשותיו (עיין סוף פרשת בלק), וכי נשכח מכם, כיצד בלא בוש באו אל מחנה ישראל כדי לפתות במודע את הגברים? תפקידכם במלחמה זו היה להרוג את כל מי שזרע בלבבכם את זרע הפורענות של המתירנות! מדוע, אפוא שכחתם, ש"אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא" (מסכת סנהדרין צג, א)? וכי לא ליווה אתכם בצאתכם לקרב זיכרון הרבבות, שנפלו במגפה, שהתחוללה, בגלל מעשי הזימה, שבמרכזן עמדו בנות מואב ומדיין?

ועתה – "החייתם כל נקבה"? השארתם בחיים את נשות החטא, את עילת האסון. ועוד הבאתם אותן אל המחנה כשבויות. מדוע? האם כדי להזכיר לכל חוטא בישראל את ה"ידועה" המדיינית שלו? לעורר מחדש יצרים רדומים?

בהחייאת הנשים הפרתם, אפוא, את כוונת הרצון העליון שרצה באמצעות זעזוע המלחמה, בה תהרגו כל חוטא, להמאיס עליכם עד קצה גבול הנפש את החטא הזה ולהשיב את האיזון הרוחני ללבכם.

ועתה, ניצחתם אמנם בקרב, הרסתם את ערי המדיינים, אבל במערכה ניצח האויב. אש החטא והמתירנות ממשיכה ללחוש בגחלי הלב. אלו היו, לדעת הפרשנות, דברי המנהיג, הגלומים בפסוקים שצוטטו לעיל. המנהיג, שהכיר והבין וידע בבירור, מה עוללו המדיינים לרוח עם ישראל וליכולת קיומו. המנהיג, שהכיר והבין וידע בבירור, שעם ישראל סובל עדיין "מתסמונת בעל פעור", ונשמתו טרם שוקמה. ולמרות זאת – נענש:

"ריש לקיש אמר: כל אדם שכוועס, אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו – ממש, דכתיב: "ויקצוף משה על פקודי החיל" וכתיב: "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה, זאת חוקת התורה אשר צווה ה' את משה" (שם, כא) – מכלל שממשה נעלמו ההלכות הללו" (מסכת פסחים דף סו, ב). אכן, הכל התרחש במהירות.

משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה יצאו אל מחוץ למחנה לקדם את פני הלוחמים, כששבו מן המערכה (שם, יג). מיד קצף עליהם על סטייתם במילוי פקודות. לאחר מכן, הורה להם אישית, כיצד עליהם לנהוג ובמה יטהרו, כדי שיוכלו לשוב ולבוא בשערי המחנה (שם פסוקים יט-כא).

ואז, לפתע, נדם. נדם, עד כי אלעזר הכהן נטל את שרביט הדיבור. הוא המשיך בהוראת הלכות מלחמה לאנשי הצבא בנקודה, בה פסק משה רבו (שם, פסוקים כא-כד). הוא לימד, כיצד לנהוג עם כלי הנכרים, שלקחו שלל: עם כלי הכסף, הזהב, הנחושת, הברזל וכו' (שם). כיצד ניתן לטהרם ומה לעשות כדי להכשירם לשימוש בהתאם לחוקי השולחן היהודי ולכללי כשרות.

אכן, מעשהו של אלעזר הכהן היה חסר תקדים, הנוגד את ההלכה, הקובעת נמרצות: "שכל מורה הלכה בפני רבו חייב מיתה" (מסכת ברכות לא, ב). והשאלה היא: כיצד העז אלעזר להפר כלל זה? מדוע החל הוא ללמד את אנשי החיל הלכות, המתחייבות ממצב המלחמה? הלא משה עומד לידו! שימו לב גם לנוסח דבריו:

"וזאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה" (שם כא).

כלומר אלעזר מכריז קבל עם ועדה, שהוא משמיע באוזניהם הלכות שלמד ממש. מדוע, אפוא, לא אפשר למשה לסיים את שיעורו, כמתבקש? בעיון נוסף מתברר, ששתיקת משה היתה שתיקה מאונסת. מה שקרה הוא, שלפתע לא יכול היה להמשיך בהרצאת הלכות השבים ממערכות המלחמה. לעיני כולם שכח את החיוב להיאמר. העם ראה, כיצד נאבק פתאום משה עם זכרונו, שבגד בו.

היה זה רגע מביך, מביך מאד ומכאיב מאד, לכל הדעות. החיילים וראשי העם צפו בחוסר האונים הרוחני, שהשתלט לעיניהם על משה מנהיגם, מורם ורובם. הם מחכים לשמוע, מה עוד יש לו להשמיע לאחר דברי המוסר והצווים הספורים שאמר, והוא – המילים נעתקו מפיו. כלום יכולים אנו לתאר עונש גדול יותר למשה? עונש העמידה החשופה הזו, באזלת יד, בפני עמו, עד כי נזקק הוא בדחיפות לתלמידו שיחלצו ממצוקת השכחה?

אף לימדונו חז"ל, ששכחה זו נבעה ישירות מעובדת כעסו. לא חשוב כלל, שצדק כעסו בטענות החמורות שהעלה: "שכן נראה, שמה שחכמתו מסתלקת ממנו, אינו עונש על עבירת הכעס, אלא הוא עניין טבעי, שמציאותו של הכעס באדם "שורפת" את חכמתו, ואין זה חשוב כלל, אם הכעס מוצדק או לא" (שיחות מוסר" מאת רבי חיים שמואלביץ ז"ל, מגדולי הוגי המוסר בדורנו).

כי הכעס משנה את מהות האדם. הכעס מנמיך את קומתו הרוחנית. בעת התפרצות הזעם, מתקלפות ונושרות המעלות והמידות התרומיות, העוטפות את נשמת האדם. זו השעה בה הוא מופיע במערומיו, חייתי ונטול תרבות. צועק, מתפרע ומתנהג בצורה, שללא כל ספק יצטער עליה לכשיירגע. אולם, לא בנקל יוכל לחזור בחלוף כעסו, למעלותיו הנפשיות הקודמות ולמדרגתו הרוחנית הקודמת. הנזק שגרם לנשמתו, קשה לתקנו בבת אחת. "אם חכם הוא", אומר התלמוד (פסחים שם), "חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו".

מדוע זה כך? כיצד נשכחות ממנו הלכות שלמד? איך זה ששונתש אותו רוח החכמה או הנבואה? כי שונה היא התורה ולימודה מלימוד שאר החכמות:

"התורה לא תשכון בגוף שאינו נקי ממידות רעות. משום שהתורה שייכת לעצמות האדם. ומדברי חז"ל למדנו, שלא רק שכשמידות האדם פגומות אין בכוחו לרכוש תורה וחכמה, אלא שגם החכמה, שהיתה לו מקודם, מסתלקת ממנו, משעה שבא לכלל כעס... משום שכלי הקיבול לחכמת התורה הוא גוף נקי ממידות רעות" (שם).

הוא מה שקרה גם למשה, האדם הגדול בענקים. קרה, למרות שכעסו בוודאי היה מעודן ביותר, בקושי מורגש, וללא ספק נקי לחלוטין מביטויי הזעם המכווערים, שאנו, עבדי הכעס, מצויים אצלם.

למרות כל אלו – בכל זאת...

סיפור לשבת

ופתאום הופיע הפריץ בשערי העיר, בריא ושלם. חיש מהר עשתה לה השמועה כנפיים, ומיד הגיעו אליו בני משפחתו, במרכבות הדורות, לקחתו לארמונו.

שכח הפריץ לגמרי את הבטחתו וחזר לחיי השגרה שהיה רגיל אליהם.

באותו זמן אירעה ברוואצק עלילת דם. גוי שהחליט להעליל על היהודים, הוציא מבית העלמין הנוצרי גופת תינוק רך, שזה עתה נקבר, עטפו בשק וזרקו בחצר בית הרב, רבי ישראלצ'י, שכונה 'ר' ישראלצ'י גוטער איד' [=היהודי הטוב].

למחרת בבוקר 'הבחין' הגוי בשק המושלך בחצר הרב ומיהר להודיע זאת למשטרה. השוטרים פתחו את השק ומצאו בו את גופת התינוק. מיד נאסרו הרב ובני משפחתו, עד מועד משפטם.

חרדה גדולה אפפה את היהודים, והם הרבו בתפילות ובתחנונים. בלילה שקודם המשפט חלם הפריץ חלום. הוא ראה את הרב שראה אז, בצאתו מהנהר. הרב הזכיר לו את הבטחתו, וציווה: "מחר בבוקר עליך ללכת לבית המשפט. בנפשך הדבר".

הבוקר הגיע, והפריץ יצא אל בית המשפט. קהל גדול גדש את האולם, והכול המתינו במתח לכניסת הנאשמים.

בצעדים מדודים, אך בביטחון מלא, נכנס ר' ישראלצ'י לאולם וישב על ספסל הנאשמים. הפריץ הביט שוב ושוב בדמות הרב, ולא האמין למראה עיניו. הלוא זה היהודי שראה אז, ואתמול בלילה דיבר עמו בחלום. אין זאת אלא

כי איש אלוקים הוא ובעלילה באו עליו.

האווירה באולם הייתה רוויה שנאה ליהודים. שונאי ישראל כבר היו נכונים לפרעות שיעשו ביהודים עם היוודע תוצאות המשפט. היהודים היו אחוזי חרדה מהגורל הצפוי לרבים הקדוש וליהודים בכלל.

"איוון!", הרעים פתאום הפריץ בקולו על הגוי, שעמד על דוכן העדים. עמידתו האיתנה של איוון החלה להתערער ועל פניו ניכרו סימני פחד. "אמור לכולם", המשיך הפריץ, "כיצד הגיעה גופת התינוק לחצר הרבי. אם לא תגיד, אצווה לענות אותך, עד שתאמר את האמת".

דיי היה בכך לשבור את רוחו של איוון. הוא החל לגמגם ובמהרה סיפר, בלשון רצוצה וברעד, כיצד זמם ועשה את כל העלילה.

ר' ישראלצ'י שוחרר לביתו בכבוד רב, ואליו התלווה הפריץ עצמו. בימים הבאים הסתודדו השניים שעות רבות, עד שנודע הסוד לכול: הפריץ שינה את אורחותיו ונעשה בעל תשובה.

ומאז ועד יום פטירתו, הרבה הפריץ לעשות טוב וחסד לאחיו היהודים.

זמן רב סבלו היהודים בקהילת רוואצק, אשר באזור חרסון שבאוקראינה, מעריצותו של הפריץ. כל האדמות בסביבה היו בבעלותו, והוא נהג להתעלל בתושבים היהודים ככל העולה על רוחו.

את זמנו הפנוי נהג הפריץ לבלות בשעשועים ובתענוגות. יום אחד יצא לטייל במרחבים הגדולים שמחוץ לשטחים שבבעלותו, בלוויית כמה ממשרתיו. הם הגיעו לנהר גועש ונהנו מהמראה הנהדר. זרמי הנהר יצרו מערבולות והתנפצו בעוז אל שפת הנהר. הפריץ, בשחצנות אופיינית, התרברב באוזני משרתיו כי יוכל להשיט את סירתו גם במים השוצפים.

משרתיו ניסו להניאו מהרעיון המסוכן, אך הוא גלגל עליהם וציווה להוריד לנהר את הסירה הקטנה שבמרכבתו. באין ברירה מילאו המשרתים את הוראותיו, והושיבוהו בסירה. הפריץ אכן היה שייט מעולה, והצליח לנווט את סירתו בין הזרמים הגועשים. אך פתאום גברו הרוחות, זרם הנהר נעשה עז וסוער, והפריץ לא הצליח לחתור לעבר היבשה. הוא נאלץ להתקדם עם הזרם במורד הנהר, מתרחק במהירות ממרכבתו וממשרתיו.

רק לאחר שעות רבות של מאבק עקשני מול זרמי הנהר הצליח להשתלט על הסירה ולהשיטה אל גדת הנהר. כאשר עלה על היבשה, לא ראה סביבו נפש חיה והבין כי התרחק ממקום יישוב. לא היה לו שום מושג היכן הוא נמצא ולאן עליו ללכת.

פתאום נרעד. לידו עמד יהודי בעל הדרת פנים מיוחדת. על ראשו חבש כובע פרווה, כמנהג החסידים, וכל כולו הדר וכבוד. הפריץ השפיל את עיניו למראה עיניו הבורקות של הרב, והמתין לשמוע מה יאמר לו.

שאלו האיש: "מי אתה ומניין באת?". ענה הפריץ, כי הוא הפריץ של רוואצק, וסירתו נסחפה לכאן על ידי הנהר הגועש.

"דע לך", אמר האיש, "כי יהודי אתה. אביך ואמך מתו בעודך תינוק והפריץ אימץ אותך ונטע בך שנאת ישראל. אם תבטיח לי כי תחדל מלהציק ליהודים, אוכל להחזירך אל עירך ואל ביתך".

נדהם הפריץ למשמע הדברים והתקשה להאמין להם, אולם המצוקה הגדולה שהיה שרוי בה לא הותירה לו ברירה. הוא הבטיח זאת לרב, ובלבד שיוציאו מהשממה המפחידה.

הרב הגיש לפריץ דף וציווה עליו לחתום את שמו על כל אשר הבטיח. לאחר שחתם, לקחו הרב בידו והוליכו עמו כברת דרך, עד שהעמידו על הדרך המובילה אל עירו. קודם שנפרד ממנו אמר לו הרב: "ראה הזהרתך לקיים את מה שהבטחת. כאשר תגיע אל עירך גש מיד אל הרב המקומי, והוא ינחה אותך כיצד לנהוג". הרב סיים את דבריו ונעלם כלעומת שבא.

בביתו של הפריץ דאגה רבה. בני ביתו של הפריץ שיגרו משלחות חיפושים לאורך הנהר, אולי ימצאוהו, אך הללו העלו חרס בידם.

מערכת "השבת בפינסק"

מברכת את כל

משפחות הקהילה

שנסעו לחופשת הקיץ

בברכת

צאתכם לשלום